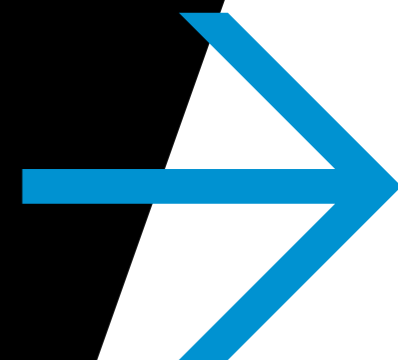


Ökat distansarbete.  
Högre arbetslöshet.  
Snabbare teknisk-  
skifte. Nya sätt  
att konsumera.  
Lågkonjunktur.

Det är bara några konsekvenser av coronapandemin, förutom tusentals sjuka och avlidna. Vad mer kan vi förvänta oss av åren framöver?

/ TEXT Mikael Bergling





**Vardagen har förändrats** för de flesta av oss under coronapandemin. Bara i Sverige har flera tusen personer avlidit och mångdubbelt fler blivit mer eller mindre allvarligt sjuka. Många har förlorat jobbet sedan pandemin slog till med full kraft. Hela branscher har nästintill slagits ut.

För många har kontoret ersatts av köksbordet. Kontakt med kolleger och kunder har fått ske via Zoom, Skype eller andra digitala verktyg.

Akavia Aspekt har frågat ett 30-tal ekonomer och andra experter vid bland annat fackföreningar, banker, tankesmedjor, universitet och arbetsgivarorganisationer om vad de tror om coronapandemins långsiktiga effekter på bland annat svensk ekonomi, arbetsmarknad och arbetsliv.

Svaren ger en tydlig och ganska så samstämmig bild.

- Det dröjer innan ekonomin vänder upp igen. Framför oss väntar i bästa fall en lågkonjunktur, i sämsta fall en depression.

- Arbetslösheten fortsätter att stiga. Ju längre tid krisen håller i sig, desto större är risken att arbetslösheten permanenteras på en betydligt högre nivå än tidigare.

- Krisen påskyndar rationaliseringar och strukturomvandlingar. Arbeten, eller delar av arbeten, som var på väg bort, försvinner snabbare än vad som annars skulle ha skett.

Även akademikergruppen förväntas drabbas av ökad arbetslöshet, men i betydligt mindre utsträckning än många andra grupper.

- Akademiker kommer även efter krisen att ha goda kunskaper och hög kompetens, vilket efterfrågas på arbetsmarknaden. Eftersom den nuvarande ekonomiska krisen inte är orsakad av strukturella problem kommer arbetsmarknaden troligen att återgå till något som liknar det vi hade innan, säger Lena Granqvist som är samhällspolitisk chef på Saco.

**Det som för** något år sedan framför allt var möjligt för några få, har under våren omfattat en allt större grupp på arbetsmarknaden. Många som känt av fördelarna av distans- och hemarbete, med att själv ta ansvar för var och när de arbetar, kommer inte att vilja återgå till som det var före krisen, menar experterna.

- Kontoren kommer att behövas och vi kommer att vara glada för att återse våra kolleger. Men på sikt måste arbetsgivarna göra kontoren attraktiva för att det ska vara meningsfullt att gå dit, säger

Ulf Boman som är seniorrådgivare på konsult- och analysföretaget Kairos Future.

Flera av dem som vi har intervjuat är också överens om att den ekonomiska kris som följer i pandemins spår kommer att påskynda den teknologiska transformering som redan var i full gång.

- Kunskap som går att inhämta på ett automatiserat sätt kommer att förlora allt mer i värde, vilket bland annat påverkar många akademiker, till exempel jurister, säger Patrik Nilsson som är Akavias samhällspolitiska chef.

- Det går inte att kämpa emot strukturomvandlingen. I stället gäller det att ta fram surfbrädan och fundera över hur jag kan röra mig framåt med det som händer. Det kommer att komma fram nya affärsmodeller, nya företag och nya innovationer ur detta.

**Sedan pandemin slog** till i våras har staten satsat stora summor på att hålla i gång ekonomin. Det låga ränteläget i kombination med en låg statskuld gjorde det svenska utgångsläget bättre än många andra länders. Samtidigt var en majoritet av de svenska kommunerna redan före pandemin hårt ekonomiskt pressade.

Ökad arbetslöshet leder dessutom till både minskade skatteintäkter och ökade kostnader för kommunerna, inte minst i form av ekonomiskt bistånd.

- Nu handlar det om att få tillbaka folk i arbete. Besparingar och effektiviseringar kan stå på menyn, men då sannolikt till efterrätt. Det primära målet nu är att genomföra en effektiv krispolitik så att de ekonomiska hjulen hålls intakta, säger Stefan Westerberg som är chefsekonom på Stockholms Handelskammare.

Hans ekonomkollega, Markus Kallifatides, docent i företags ekonomi vid Handelshögskolan i Stockholm och ordförande i den socialdemokratiska föreningen Reformisterna, hoppas att coronakrisen ska leda till en ekonomisk-politisk vändpunkt.

- I så fall väntar inte besparingar utan satsningar på den



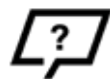
Nu handlar det om att få tillbaka folk i arbete. Besparingar och effektiviseringar kan stå på menyn, men då sannolikt till efterrätt.



Stefan Westerberg



Patrik Nilsson



Hur påverkas arbetsmarknaden för akademiker?

**/ ING-MARIE OLOFSDOTTER NILSSON, chef för politikutveckling och opinion på Sveriges Ingenjörer.**

– På kort sikt kommer en del grupper, särskilt nytexaminerade, att få en högre arbetslöshet. Men personer med akademisk utbildning kommer på längre sikt att ha en gynnsam situation på arbetsmarknaden.

**/ ANNIKA SUNDÉN, analysdirektör Arbetsförmedlingen.**

– Strukturomvandlingen blir snabbare och arbetsmarknaden blir mer avancerad. Utbildning kommer att bli allt viktigare, vilket är bra för akademiker.

Inför en av vårens otaliga myndighetsgemensamma träffar om coronapandemin. Här syns bland andra Anders Tegnell, statsepidemiolog på Folkhälsomyndigheten, och Johanna Sandwall, krisberedskapschef på Socialstyrelsen.



→ offentliga sektorn. Men de krafter som inte vill ha en större, utan en mindre, offentlig sektor kan ju vinna den politiska kampen och då blir det besparingar, säger han.

Vid årsskiftet var den svenska statsskulden bland de lägsta i Europa. Under våren och sommaren har den ökat som ett resultat av de olika statliga krispaketen.

– Men fortfarande finns det utrymme för staten att låna. Sveriges väg ut ur krisen bör ske genom att vi investerar, satsar och får hjulen att börja snurra igen. Det behövs nu politiska reformer som hjälper företagen till en god start när vi kommer ur själva pandemin. Det behövs en ekonomisk kickstart, säger Patrik Nilsson

#### Hur då?

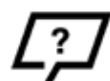
– Offentlig sektor är en stor upphandlare och det bör man utnyttja genom att exempelvis tidigarelägga beställningar. Man bör också bredda och höja omfattningen på rut- och rot-avdragen. Ju fler personer som är i arbete och ju bättre det går för företagen, desto mer växer ekonomin och desto mer skattepengar får staten in. //

# Ökade förutsättningar för hemmaarbete



Kristina Palm

Lisa Lorentzon



Innebär coronakrisen ökat utrymme för kompetensutveckling?

#### / MARI LARSSON, ordförande Akademikerna Volvo.

– Hos oss har majoriteten av medlemmarna varit korttidspermitterade i olika grad. Vi uppmanar alla att förkovra sig, antingen genom de alternativ som Volvo-koncernen erbjuder internt eller genom att själva finna intressanta alternativ.

#### / NICKLAS LAGRELL, personaldirektör Åklagarmyndigheten:

– Vi har som komplement till de ordinarie utbildningarna tagit fram webinarier i ämnen som vi tidigare inte haft kurser i.

Coronakrisen har lett till ett genombrott för distansarbete på bred front.

– Att kunna arbeta hemifrån underlättar för många, men innebär samtidigt en arbetsmiljömässig utmaning, både fysiskt och psykiskt, säger Lisa Lorentzon som är ordförande i Akademikerföreningen på Scania.

**H**on menar att de senaste månadernas distansarbete har förklarats av att det är många som har varit i samma situation. – De digitala mötena till exempel, har blivit betydligt effektivare och fått mycket bättre kvalitet. Tidigare var det kanske en person som var med på ett möte digitalt, medan övriga satt samlade i ett fysiskt rum. Då var risken stor att den som var med på länk glömdes bort, inte gavs utrymme och hade svårt att hänga med i diskussionerna. Nu när alla är med på länk blir det mer jämlikt och fungerar bättre. Att vi utvecklar vår digitala arbetsmiljö är en positiv effekt av pandemin. Nya och effektivare arbetssätt har vuxit fram.

Hon tror att intresset för att arbeta på distans kommer att öka.

– Kanske kommer vi i framtiden välja arbetsgivare utifrån hur flexibla de är på den här punkten. Många har under de senaste månaderna hittat en helt annan balans i livet genom att arbeta hemma, och den vill många behålla.

En tydlig nackdel vid distansarbete jämfört med att arbeta på ett toppmodernt kontor är ofta den fysiska arbetsmiljön. Många har till exempel inte ett ordentligt arbetsbord hemma. Enligt lag ska arbetsgivaren svara för en god arbetsmiljö. Frågan är hur det ska gå till om medarbetarna till stor del arbetar hemifrån.

#### Ska det göras skyddsronder i medarbetarnas bostäder?

– Det är kanske inte rimligt att chefen gör hembesök. Samtidigt är det viktigt att säkra att även den som arbetar hemifrån har en bra arbetsmiljö. Men hur det ska gå till rent praktiskt är ännu oklart och



# 35%

Av de statligt anställda uppger att de i huvudsak har arbetat från hemmet under våren på grund av pandemin, enligt Jobbhälsöindex.

Digitala möten har blivit ett stående inslag i arbetslivet. Under Ericssons årsstämma deltog styrelsen via länk.

en fråga som jag tror att vi från fackligt håll kommer att få arbeta med en hel del framöver, säger Lisa Lorentzon.

Även om arbetsgivaren har det formella arbetsmiljöansvaret, är det enligt Patrik Nilsson, samhällspolitisk chef på Akavia, viktigt att den enskilde medarbetaren förstår sitt eget ansvar för en god fysisk arbetsmiljö vid distansarbete.

– Men också vad det innebär att arbeta i hemmet och de gränsdragningsproblem som kan uppstå mellan vad som är jobb och vad som är fritid.

– Även om många av oss kommer att arbeta allt mer på distans och flexibelt, vinner vi på att ibland träffa och umgås med kolleger; det är ofta då de kreativa idéerna dyker upp. Arbetsgivaren har dessutom både ansvar för, och behov av, att veta att allt står rätt till med medarbetarna. Det är därför viktigt att det byggs upp nya rutiner, anpassade till en ny verklighet.

**Mer distansarbete och ökad flexibilitet, det vill säga att individen i större utsträckning själv avgör var och när arbetet utförs, uppfattas av många som något positivt.**

– Men för en del människor kan flexibiliteten bli för stor. De upplever den inte som något positivt, utan mer som krav på ökad tillgänglighet och att gränsen mellan arbete och fritid suddas ut, säger docent Kristina Palm vid skolan för Industriell teknik och management på KTH.

– Var gränsen går varierar mellan människor. För en del är det viktigt att de fysiskt tar sig ifrån hemmet och åker till jobbet. Det markerar en tydlig gräns mellan arbetet och det övriga livet. För andra är det tiden man arbetar som är viktig, inte var.

#### Leder ökade svårigheter att sätta gränser mellan arbete och fritid till ökad stress?

– En del upplever det gränslösa som något positivt som gör det enklare att ta hand om livets olika delar. För andra kan det vara stressande. De upplever att de inte kan koppla bort arbetet när de ska vara lediga. Men det kan också vara tvärtom, det vill säga svårare att stänga av privatlivet när man arbetar i sin hemmasfär, säger Kristina Palm. //



Vad blir krisens långsiktiga effekter på arbetslivet och arbetsmarknaden?

#### / SUSANNA FELLMAN, professor i ekonomisk historia vid Göteborgs universitet.

– Förutom mer distansarbete kommer det att bli allt svårare att motivera exempelvis öppna kontorslandskap.

#### / HANNA BROGREN, generalsekretär Sveriges kommunikatörer.

– Fortsatt distansarbete, mindre kontor och mer handel på nätet. Lokaler kommer att användas annorlunda, stadskärnor får nya funktioner och logistiken förändras.

#### / HANNA JÖNARP, vice ordförande Saco-S Domstol.

– Mer distansarbete kommer att accepteras från arbetsgivarens sida; åtminstone kommer det bli svårare för arbetsgivaren att motivera varför inte. Fler möten kommer att ske digitalt och ersätta fysiska.

#### / ANDREAS BERGSTRÖM, vice vd tankesmedjan Fores.

– Det blir säkert mer distansarbete, och ännu fler arbetsplatser som går över till aktivitetsbaserade kontor med betydligt färre sittplatser än anställda.

#### / Maj-Britt Arhelm, marknadschef Advokatfirman Vinge.

– En större andel distansarbete kanske vi kan se framöver. Att träffas ser vi dock som fortsatt viktigt. Kontoret kommer att vara ett viktigt nav.



90%

Från och med slutet av mars till mitten av juni i år ökade antalet digitala domstolsförhandlingar med knappt 90 procent jämfört med i fjol, enligt Dagens Nyheter.

Rättgång pågår bakom stängda dörrar i Sal 3, Norrköpings tingsrätt.

# Coronaskulden sätter press på rättsväsendet

Det är inte bara inom sjukvården som det har byggts upp en "coronaskuld". Även inom rättsväsendet har arbetsuppgifter lagts på hög.

– Det kan bli en ganska så tuff arbetsbelastning under hösten, säger Emma Berge som är ordförande för Saco-S vid Åklagarmyndigheten.

Under våren och sommaren har sjukvården ställt in en mängd behandlingar på grund av pandemin. Skolor har hållit stängt och i näringslivet har flera hundratusen medarbetare korttidspermitterats. För att klara en ökad arbetsbelastning har Centrala studiestödsnämnden, CSN, lånat in personal från Migrationsverket. Försäkringskassan har fått se en kraftig ökning av vissa typer av ärenden, till exempel tillfällig föräldrapenning, och tvingats till prioriteringar.

Beslut, möten och förhandlingar i en rad myndigheter och organisationer runt om i Sverige har skjutits på framtiden. Men arbetsuppgifter har inte försvunnit i samma omfattning. I stället har det byggts upp en "coronaskuld" som nu ska betas av.

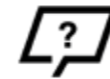
Rättsväsendet är ett bra exempel. En mängd mål har flyttats fram på grund av pandemin.

– Det har på flertalet domstolar byggts upp balanser som kommer att behöva arbetas bort när pandemin är över. Situationen varierar dock mycket över landet, säger Maria Isaksson som är HR-direktör på Domstolsverket.

Eva Wendel Rosberg, lagman vid Malmö tingsrätt, berättar att domstolen under våren och sommaren har försökt att ha förhandlingar som vanligt.

– Men av coronarelaterade orsaker hos dem som skulle ha kommit till oss har vi fått ställa in mellan 10 och 20 procent fler mål än vanligt. Vi hoppas dock kunna beta av balansen under hösten.

Södertörns tingsrätt i Flemingsberg söder om Stockholm är en av Sveriges största domstolar. Årligen besöks den av cirka 100 000 personer och den avgör



## Hur kan coronakrisen påverka finansieringen av offentlig sektor?

**ANNIKA WALLENSKOG, chefsökonom Sveriges kommuner och regioner.**

– Kommuner och regioner, i synnerhet kommuner med minskande befolkning, riskerar att få sämre resurser och delvis tvingas höja skatten.

**JACOB LUNDBERG, chefsekonom Timbro.**

– Krisen innebär både minskade skatteintäkter och ökade utgifter, och det kan bli besvärligt att komma tillbaka till ett överskott.

**BETTINA KASHEFI, chefsekonom Svenskt Näringsliv.**

– Hela sektorn kommer att sättas under stor press. Redan tidigare kunde vi se ett stort tryck till följd av demografin. Nu ökar vi skuldsättningen för att överbrygga krisen. När vi väl är ute ur den kommer behoven av att återgå till restriktivitet i de offentliga finanserna vara stora.

// Vi har en coronaskuld och har planerat in extra förhandlingsdagar i höst. Vi ska då dessutom få hjälp av extra domare. //

cirka 20 000 mål och ärenden. Lagmannen Eva-Lena Norgren berättar att domstolen med anledning av situationen med covid-19 och Folkhälsomyndighetens rekommendationer i våras ställde om sin verksamhet till att bli allt mer digital och mobil.

– Vi bestämde tidigt i våras att vi bara skulle hantera förtursmål, till exempel mål där det finns frihetsberövade och familjemål där barn far illa. Det innebär att vi har ställt in en hel del rättegångar. Men vi har inte lagt dem på hög, utan flyttat fram dem till nya datum redan under hösten.

### Har ni personal till det? Det kommer väl in nya förtursmål?

– Absolut. Det blir extra mycket att göra då. Vi ska därför ha en särskild insats under hösten med extra domare, beredningsjurister och domstolshandläggare. Vi kommer bland annat att ta in pensionerade domare plus att domare som normalt arbetar i administrationen, bland annat jag själv, får döma.

En annan tingsrätt som under våren drog ner på antalet mål som inte hade förturskaraktär och ökade på balansen är Solna tingsrätt.

– Vi har en coronaskuld och har planerat in extra förhandlingsdagar i höst. Vi ska då dessutom få hjälp av extra domare. Under pandemin har domstolen kostat lite mindre pengar än normalt. Det har gjort att vi har ett budgetläge där vi kan ta in extra personal, säger lagmannen Lena Egelin och berättar att domstolen under våren också tagit ett stort digitalt steg.

– Det är egentligen inget steg, utan ett gigantiskt kliv som under mer normala förhållanden kanske skulle ha tagit oss flera år att ta. Det har gjort oss till en betydligt flexiblare arbetsplats. Numera kan nästan alla arbeta hemifrån, åtminstone en del av sin arbetstid. Förhoppningsvis kan digitaliseringen också leda till att antalet inställda förhandlingar minskar.

Redan före coronakrisen larmades det återkommande om många åklagares pressade arbetssituation.

– Alla är nog överens om att det kommer att bli en ganska tuff arbetsbelastning under hösten för många åklagare om tingsrätterna börja sätta ut mycket mål igen, säger Emma Berge som är ordförande för Saco-S-föreningen vid Åklagarmyndigheten.

### Kan det inte tas in pensionerade åklagare?

– Åklagarmyndigheten är i grunden underfinansierad. Vi har helt enkelt för lite pengar i förhållande till vårt uppdrag och vet dessutom inte hur mycket vi kommer att få för 2021. Tillräckligt, eller tvingas vi spara? Det gör det svårare att ta in exempelvis pensionerade åklagare.

– För att undvika ökande sjukskrivningar är det viktigt att chefer verkligen har tid att se sina medarbetare så att de tidigt kan fånga upp oroväckande tecken på ohälsa. //



Emma Berge



Lena Egelin



FOTO CAROLINA BYRMO/AFTONBLADET/TT

Stockholm Makerspace är en volontärdriven förening som i coronatider samlat ihop nästan 30 stycken 3D-skrivare och tillverkar cirka 2500 visir, varje dag. Visiren, som man kan använda som skyddsutrustning, skänks sedan till vården över hela landet.

# Kriser – en potentiell grogrund för innovation

Coronapandemin kan driva på teknikförändringar och innovationer. Men det är inte alla kriser som leder till verklig förnyelse.

**B**ara under de senaste 50 åren har Sverige genomgått ett flertal lågkonjunkturer som alla har lett till kraftiga strukturförändringar. Ett tydligt exempel är den svenska varvsindustrin som i princip utplånades av 1970-talskrisen. Även järn- och stålindustrin drabbades hårt, men kom tillbaka efter tuffa rationaliseringar och omfattande teknikutveckling.

Ungefär samma sak, men i andra sektorer, inträffade efter den ekonomiska krisen i början av 1990-talet, i vars kölvatten nya företag och branscher växte fram – inte minst inom informations- och kommunikationsteknik.

– Det är dock inte alla kriser som leder till innovation. De kriser i Sverige som gett mest drivkraft till innovation är 1930- och 1970-talskriserna samt krisen i början av 2010-talet, medan andra har haft en tydligare negativ betydelse, säger Josef Taalbi som är lektor i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Tillsammans med kolleger har han byggt upp en databas över svenska innovationer. Den omfattar cirka 6 000 svenska innovationer från 1909 fram till i dag.

– Enligt vårt material utgör 1990-talskrisen något slags lägsta punkt när det gäller innovationer under de senaste 50 åren, även om det vände ganska snabbt uppåt.

**Antalet innovationer sjönk** sedan efter IT-kraschen i början av 2000-talet för att stiga igen efter krisen 2008–2009, då intresset för bland annat industriautomation ökade märkbart. Företagen tvinga-

des i högre utsträckning anamma ny teknik.

Gunnar Wetterberg, historiker och tidigare bland annat samhällspolitisk chef på Saco och ansvarig för finansdepartementets långtidsutredningar, säger att det är tydligt hur e-handeln har fått fart framåt av coronapandemin.

**Driver även denna kris på strukturförändringar?**

– Delvis är det säkert så. Vi ser redan hur e-handeln har fått en extra knuff framåt, även om det var på gång sedan tidigare. Samtidigt jag tror att många tenderar att överdriva vad som händer. Om viruset inte muterar och blir ännu jävligare, om pandemin ebbar ut, tror jag inte att det blir sådana där jättestora omstruktureringar på grund av detta, säger han.

– Spanska sjukans första våg var ganska lindrig. Det var den andra vågen, efter att viruset hade muterat, som var så räligh och fick sådana oerhörda konsekvenser.

Till skillnad mot en del andra bedömare tror Gunnar Wetterberg inte att coronapandemin hotar globaliseringen. Internationella produktionskedjor har framför allt klippts av eller rasat ihop i samband med krig, inte sjukdomar.

– Den förra stora globaliseringen för drygt hundra år sedan knäcktes inte av spanska sjukan, utan av första världskrigets utbrott. Och då ska man komma ihåg att

spanska sjukan var mycket värre än vad denna pandemi är. Dödligheten var mycket högre.

– Om en sjukdom inte blir alltför ödeläggande så finns de ekonomiska strukturerna kvar även efteråt.

**Finns det inget exempel på en pandemi som lett till stora strukturställningar?**

– Digerdöden fick väldigt stor betydelse för hur hela samhällen och produktionen organiserades. Det berodde på att det var så oerhört stor del av befolkningen som dog, en tredjedel i Sverige till exempel.

**Även om det är få sjukdomar och epidemier som, enligt Gunnar Wetterberg, lett till stora strukturställningar, är det desto fler som har påskyndat teknikskiften.**

– 1800-talets koleraepidemier till exempel spelade roll för introduktionen av städernas VA-nät.

– Det som jag är mest oroad för nu är att vi får det som efter 1990-talskrisen. Många människor har redan blivit av med jobbet. Det är inte säkert att alla kommer tillbaka i arbete,

vilket var precis det som gav upphov till utanförskapet i början på 2000-talet. Nästan alla de som senare blev långtidssjukskrivna och förtidspensionärer hade tappat fotfästet under 1990-talskrisen. Det är det som vi ska vara riktigt oroliga för den här gången. //



Gunnar Wetterberg



Josef Taalbi

## Branscherna som blomstrar i coronakrisen

E-handels- och teknikföretag tillhör vinnarna.

– Vi har i år dramatiskt ökat vår försäljning och anställt cirka 200 personer, berättar Pär Svärdson, vd och grundare av näthandelsföretaget Apotea.

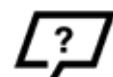
**S**edan coronapandemin slog till med full kraft mot Sverige har Apoteas omsättning ökat kraftigt.

– Vi har haft hur mycket som helst att göra. E-handeln med apoteksvaror har i princip fördubblats. Redan under våren var det flera anställda som slog i övertidstaket för hela året. Jag tror aldrig att jag själv har arbetat så mycket i hela mitt liv som jag har gjort i år. Vi har anställt cirka 200 personer, framför allt i vårt lager i Morgongåva väster om Uppsala, säger Pär Svärdson.

Under våren lånade även Apotea in permitterad personal från krisande företag för att klara trycket.

– Grupper som tidigare inte handlat apoteksvaror på nätet i speciellt stor utsträckning, till exempel pensionärer, har börjat göra det. Det gäller inte minst män.

Under de senaste två decennierna har en allt större del av detalj-



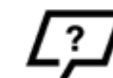
**Kommer coronakrisen att leda till att den internationella handeln förändras?**

/ **ANNIKA WINSTH, chefekonom Nordea.**

– Globaliseringen var ifrågasatt redan före krisen, inte minst när det gäller fördelningen av de vinster globaliseringen leder till. I utsatta lägen blir länder ofta nationalistiska. På sikt lär globaliseringen fortsatt spela en stor roll då den skapar mer värde. Möjligen väljer allt fler länder att producera mer i närområdet.

/ **LENA SELLGREN, chefekonom Business Sweden.**

– Leverantörskedjorna kommer att kortas och vi kommer att se en ökad regionalisering. Risken för ökad protektionism är påtaglig och det slår mot handeln.



**Kommer coronakrisen att leda till att den internationella handeln förändras?**

/ **ALEXANDRA STRÅBERG, chefs-ekonom Länsförsäkringar.**

– Pandemin har visat på det sårbara med globaliseringen inom vissa områden. Många företag funderar nu på att göra sig mindre sårbara, det vill säga se till så att man har lager och/eller produktion i fler än ett land och kanske även närmare kunden.

/ **PATRICK JOYCE, chefekonom Almega.**

– Det är möjligt att mer av handeln i framtiden kommer att ske mellan länder inom regioner och att den globala handeln kan minska något.

FOTO CHRISTINE OLSSON



78%

av svenskarna e-handlade under april, vilket är nytt rekord, enligt Postnords E-barometer.

Pär Svärdson, vd och grundare av Apotea.

FOTO MALIN HOELSTAD/SVD/TT

→ handeln flyttat ut på nätet. Coronapandemin har förstärkt den utvecklingen.

– Människor är oroliga för sin hälsa, vilket gör att det säljs mer apoteksvaror. Men i stället för att gå till ett fysiskt apotek som man gjorde tidigare, går man nu till ett nätapotek. Det innebär dubbel effekt för nätapoteken, säger Pär Svärdson.

– När det gäller försäljningen av exempelvis av barnvagnar har kanske inte den totala volymen ökat.

Men den som ska köpa en barnvagn eller något annat till sitt barn vill kanske inte stå och trängas i affärer. I stället väljer man att handla på nätet. På det området är alltså den totala försäljningen ganska så ganska oförändrad, däremot är kanalen förändrad.

#### **Kommer det att hålla i sig även efter corona?**

– Även om den underliggande trenden för den fysiska detaljhandeln är nedåtgående kommer säkert en del kunder att återvända. Frågan är om det är 20, 50 eller 70 procent som går tillbaka.

– På ett kvartal tog den strukturförändring som redan var i gång ett fem år långt kliv. Det är år som är förlorade för detaljhandeln. I till exempel USA har utvecklingen gått ännu längre. Där står redan köpcentrum tomma.

Mer distansarbete och krav på social distansering, ibland även isolering, har även lett till ett kraftigt uppsving

för videokonferenstjänster som Zoom och Microsoft Teams. Trafiken i nätverken har ökat dramatiskt, vilket åtminstone på sikt är till gagn för telekomföretag som Ericsson. Digitaliseringen har tagit ett enormt steg framåt i coronakrisens spår. Nya affärsmöjligheter har vuxit fram.

– Vår kommersiella tjänst Crowd insight har fått ett nytt användningsområde genom vårt samarbete med Folkhälsomyndigheten. Anonymiserad och aggregerad data gör det möjligt att förstå hur grupper av människor

rör sig i samhället. Det ger viktiga insikter i arbetet med att bromsa smittspridningen och gör att man kan fatta snabbare beslut om eventuella åtgärder, säger Daniel Stark som är strategi- och affärsutvecklingschef på Telia.

– Vi har även kunnat hjälpa kommuner och skolor med uppkoppling och tjänster för distansundervisning. Vi för dialoger med vårdgivare kring till exempel distansvård och videomöten med patienter för att lätta på trycket inom vården

och frigöra tid till att hjälpa fler.

Pär Svärdson kan också se andra branscher som i grunden har förändrats av coronapandemin.

– Biobesöken till exempel, var på väg nedåt redan tidigare. Men pandemin har gjort att ännu fler har skaffat abonnemang på HBO, Netflix och andra streamingtjänster och lärt sig ett nytt beteende. Jag tror att det gör det blir svårt för bion att komma tillbaka. //

// Jag tror aldrig att jag själv har arbetat så mycket i hela mitt liv som jag har gjort i år. Vi har anställt cirka 200 personer. //